

banu Jelačiću, Objavljeni dokumenti iz ostavštine Josipa Jelačića, Objavljeni dokumenti iz obiteljske ostavštine Jelačić).

Ovaj broj *Arhivskog vjesnika* donosi prvi dio članka *Ante Sekulića* »Arhivska građa i literatura o djelovanju pavlina među Hrvatima«, 77—110, u kojem je autor sistematizirao arhivsku građu o pavlinima u Rimu, Beču, Budimpešti, Zagrebu i Ljubljani. U ovom broju *Arhivskog vjesnika* navedena je rimsko-vatikanska građa.

Stjepan Sršan, Matične knjige za područje Historijskog arhiva u Osijeku, 111—138. To je nastavak članka iz prethodnog broja *Arhivskog vjesnika*. Ovdje se donose inventarni popisi matičnih knjiga po abecednom redu naziva mjesta na koja se knjige odnose. Naznačena je vrsta knjige.

Ivo Perić, Iz prepiske Melka, Pera i Ivanke Čingrija (1883—1918), 139—162. Prvo daje neke biografske podatke o Peri, Melku i Ivanki Čingrija. Rad sadrži izvratke iz 157 pisama nastalih između 1883—1918, koji imaju veću povijesnu vrijednost. Prepiska u obitelji Čingrija bila je daleko obimnija, ali Perić ističe da ona pisma koja ovdje nisu objavljena ni u izvacima »nemaju u svom sadržaju ni jedne važnije informacije« (142). U ovom broju *Arhivskog vjesnika* objavljen je prvi dio članka (36 izvadaka iz pisama).

U rubrici Recenzije i prikazi pišu: *Marijan Grakalić* o »Građi za povijest narodnooslobodilačke borbe u sjeverozapadnoj Hrvatskoj 1941—1945«, *Mirjana Matijević-Sokol* o dvojezičnom izdanju djela Ivana Lučića »O kraljevstvu Dalmacije i Hrvatske« i *Petar Strčić* o istarskoj povijesti u radovima Luje Margetića.

Rubrika Vijesti sadržava niz kratkih informacija koje se tiču arhivistike, pomoćnih povijesnih znanosti i povijesti.

Izdavač ovog časopisa je Arhiv Hrvatske, a glavni i odgovorni urednik Petar Strčić.

Damir Agičić

SLAVONSKI POVIJESNI ZBORNİK

god. 24, br. 1—2, 1987, Slavonski Brod, str. 1—303

Bogumil Hrabak, Česi dobrovoljci u srpsko-jugoslovenskim jedinicama u Rusiji 1916—1917. godine, 1—21. Prvo govori o odnosu službene srpske politike i pitanju dobrovoljaca 1914—15. godine, tj. u vrijeme kada srpska vlada nije bila jako zainteresirana za dobrovoljce. Zatim govori o uključivanju Čeha u Prvu srpsku dobrovoljačku diviziju u Odesi. Komandant te divizije, pukovnik S. Hadžić, nije bio pristalica tog uključivanja, isto kao ni vojni ministar Terzić i Nikola Pašić. Za sudjelovanje Čeha u srpskoj diviziji bili su regent Aleksandar, ministar M. Drašković i srpski poslanik u Rusiji Spalajković. Na kraju članka Hrabak govori o odlasku dobrovoljaca Čeha i njihovom ponašanju u disidentskom pokretu 1917.

Borislav Bijelić, Sindikalno pitanje i način njegova rješavanja na Trećem i Četvrtom kongresu Komunističke internacionale, 23—33. Članak je rađen na osnovu objavljenih stenograma i dokumenata kongresa Kominterne. Ekspoze o ulozi sindikata podnijeli su na III. kongresu Zinovjev i Hecker. Iako je većina diskutanata podržala, čak i radikalizirala njihove stavove o potrebi utjecaja partije nad sindikatom, bilo je i onih koji su o sindikalnom pitanju mislili drugačije, npr. delegat KAPD Bergman i delegat KPF Tommasi. Na IV. kongresu dat je defanzivni moto: očuvati jedinstvo sindikata, jer su se neke sindikalne organizacije već počele cijepati.

Dragiša Jović, Politički odnosi u Osijeku u svjetlu izbora za Gradsko zastupstvo 30. prosinca 1923; 35—66. U Osijeku djeluje šest političkih stranaka: Hrvatska zajednica, Hrvatska pučka stranka, Demokratska stranka, Narodna radikalna stranka, Socijalistička partija Jugoslavije i ilegalna KPJ. Najjača je od njih Hrvatska zajednica. U drugoj polovici 1923. u Osijeku se osniva Mjesna organizacija HRSS. Već od ranije dolazilo je do razmimoilaženja među esječkim zajedničarima. Predizborna aktivnost za polovicu Gradskog zastupstva počela je u znaku sukoba između HRSS i Hz kojeg su izazvali radićevci rasturanjem letka »Sugrađani republikanci« u kojem se navodi da HRSS ide samostalno u izbore. Došlo je i do pravog rata u štampi Hrvatske zajednice («Hrvatski list») i Radikalne stranke («Straža»). Osim političkih stranaka na izborima su sudjelovali i grupa oko »Novog pravca« (Nezavisni politički tjednik; izlazio od 8. 12. 1923. do 1. 3. 1924), privrednici i Židovi. Na izborima je bilo birano 20 zastupnika, a najviše je dobila Hrvatska zajednica (10 mandata), zatim HRSS (3 mandata), dok su Radikalna stranka i NRPJ dobili po 2 mandata. a Demokratska stranka, Židovi i opozicijska lista radikala po 1 mandat.

Anđelko Barbić. Počeci osnivanja kompleksa koncentracionih logora u Jasenovcu, 67—80. Prvo govori o sistemu organizacije ustaških logora. Neke logore preuzeli su ustaše od Banovine Hrvatske. Početak stvaranja logorskog kompleksa Jasenovac bio je u ljeto 1941, nakon što su se ustaše morali povući iz demilitarizirane zone koju je okupirala talijanska vojska. Barbić govori o Logoru I. Bročice i Logoru II. Krapje. Oba logora ukinuta su u studenom 1941. zbog kiša i poplava koje su im prijetili. Preživjeli zatočenici prebačeni su u Logor III. Ciglana. »Prema nepotpunim podacima utvrđeno je da je za prvih šest mjeseci u logorima I i II, što od bolesti, iscrpljenosti ili ubistava likvidirano oko 8.000 ljudi raznog spola i djece.«

Franjo Mirošević, Odnos građanskih stranaka u Moslavini prema NOP-u; 81—109. U Moslavini dolazi do raslojavanja u HSS: neki stranački funkcionari rade protiv NOP-a, neki počinju organizirati oružane jedinice za suradnju s ustaškim režimom (Đuro Kemfelja), a treći se priključuju NOP-u. U 1943. raslojavanje je sve jače i sve više Hrvata opredjeljuje se za NOP. Mirošević govori o Srbima u Moslavini i njihovom odnosu prema NOP-u. Četnički krugovi stalno pokušavaju odvratiti srpsko stanovništvo od NOP-a. »Iako je utjecaj reakcije na narod u drugoj polovici 1944. bio uvelike ograničen i potisnut, ipak njeni ostaci neprestano rovale i žele povratiti utjecaj koji su nekad imali. Ponekad im to u nekim sredinama i uspijeva.«

Željko Benčević, Stvaranje šumskog fonda agrarne reforme i kolonizacije na području slavonsko-baranjske regije (1945—1948); 111—143. Govori o mjerama agrarne politike kojima se stvara šumski fond u Slavoniji i Baranji

(eksproprijacija, konfiskacija i druge mjere). Šumski posjedi bili su oduzmani vlasnicima bez prava na odštetu ili s pravom na odštetu. Benčević navodi koji su sve posjedi potpali pod udar Osnovnog zakona o postupanju ekspropriiranim i konfisciranim šumskim posjedima: veliki posjedi, posjedi bana, poduzeća, dioničarskih društava i drugih pravnih osoba privatnog prava, posjedi crkava, samostana, vjerskih ustanova, njemački posjedi itd. Zatim analizira kako se taj zakon provodio i daje tablice u kojima navodi podatke o veličini podržavljenog šumskog fonda po kotarevima i okruzima. Tri četvrtine šumskih posjeda bilo je zahvaćeno ekspropriacijom, jedna četvrtina bila je konfiscirana, a svega 0,1% bilo je podređeno ostalim mjerama agrarne politike.

Borislav Bijelić, Pregled literature o studentskim demonstracijama u Jugoslaviji 1968. godine, 145—174. Prvo daje pregled ocjena studentskih zbivanja 1968. u ondašnjoj štampi. Daje primjer iz »Večernjih novosti« koje su pisale da su studenti povezani čak i sa stranim državama — to je bio ekstremni primjer i »bilo bi pogrešno smatrati da je većina »etabliranog« tiska postupala na isti način. Aktivnost većine navedenih listova svodila se na suptilnije načine (dez)informiranja našeg, još u povojima, javnog mnijenja.« Zbog ogorčenja prema takvom pisanju studenti su spaljivali novine. Zatim Bijelić daje ocjenu nekih knjiga koje su posvećene — dijelom ili potpuno — studentskim demonstracijama. Bibliografske jedinice o demonstracijama svrstao je Bijelić u tri grupe: 1. članci iz časopisa i dnevne štampe (249 bibliografskih jedinica), 2. knjige, dijelovi knjiga, zbornici i zbirke dokumenata (20), 3. prozna djela koja govore o buntu studenata (4).

U rubrici *Stručni članci* Krešimir Pavić piše o počecima historiografskog rada u Đakovu (175—182). U prošlom stoljeću stvoren je književno-znanstveni krug oko biskupa Strossmayera. Tom su krugu pripadala i dva povjesničara o kojima Pavić piše: Matija Pavić i Milko Cepelić.

Rubrika *Građa* donosi tekst »Iz dnevnika: O boravku u Slavoniji 1945. godine« *Artura Starca*, 183—216. Dr. Starc poslan je da obiđe Slavoniju u vezi sa svim pitanjima poljoprivrede. U Slavoniji je boravio od 22. I. — 15. V. 1945. i vodio je dnevnik koji sada prvi put objavljuje. Dnevnik nam daje neke informacije o prvim agrarnim planovima i akcijama u Slavoniji.

Krešimir Pavić u članku »Napomene o odjecima hrvatskoga narodnog preporoda u Slavoniji«, 217—224, polemizira s Vesnom Crnković-Nosić, odnosno njenim člankom »Odjeci hrvatskog narodnog preporoda u Slavoniji (O 150. obljetnici ilirskog pokreta)«, koji je objavljen u prethodnom broju Slavenskog povijesnog zbornika.

U rubrici *Ocjene i prikazi* pišu *Mato Artuković* (o knjizi Ise Kršnjavog »Zapisi iza kulisa hrvatske politike«), *Milica Bodrožić* (o knjigama Vuka Vinavera »Jugoslavija i Francuska između dva svetska rata« i Todora Stojkova »Vlada Milana Stojadinovića 1935—1937«), *Ivan Dražen Jelić* (o knjizi Fikrete Jelić-Butić »Četnici u Hrvatskoj 1941—1945«) i *Borislav Bijelić* (o knjigama Mirka Arsića i Dragana R. Markovića »'68 — studentski bunt i društvo« i Zdeneka Mlynaša »Mraz dolazi iz Kremolja«).

U ovom broju Slavenskog povijesnog zbornika prikazani su slijedeći časopisi i zbornici: *Virovitički zbornik 1234—1984.* (autor prikaza Ivan Dražen Jelić), *Tri stoljeća Belja* (Nada Lazić), *Đakovo i njegova okolica* (Ivan Dražen Jelić), *Oslobođenje Hrvatske 1945. godine* (Zoran Vasiljević i *Sjeverozapadna*

Hrvatska u narodnooslobodilačkoj borbi i socijalističkoj revoluciji. Građa 1941—1945, knjiga I—IV (Ivan Dražen Jelić).

U rubrici *Znanstveni skupovi* Nada Lazić piše o skupu »Tri stoljeća Belja« (283—286), Stana Vukovac o skupu »Komunistički pokret u Dalmaciji 1919—1950« (286—288) i Anđelko Barbić o skupu »Jasenovac 1986« (288—291).

O Devetom kongresu povjesničara Jugoslavije članak je napisao Mato Artuković (293—296).

O obljetnicama slavonskih muzeja tekst je napisao Ivan Dražen Jelić (110. godišnjica Muzeja Slavonije u Osijeku, 40. godišnjica gradskih muzeja u Vinkovcima i Vukovaru, 35. godišnjica gradskog muzeja u Iloku i 30. godišnjica muzeja u Županji).

Damir Agičić

FILOZOFSKI FAKULTET ZAGREB - HUMANISTIČKE I DRUŠTVENE ZNANOSTI

ZAVOD ZA HRVATSKU POVIJEST
INSTITUTE OF CROATIAN HISTORY
ИНСТИТУТ ХОРВАТСКОЙ ИСТОРИИ

RADOVI

VOL. 21

ZAGREB

1988.

RADOVI	VOL. 21	str. 1—296	Zagreb 1988.

FILOZOFSKI FAKULTET ZAGREB - HUMANISTIČKE I DRUŠTVENE ZNANOSTI

Izdavač: ZAVOD ZA HRVATSKU POVIJEST

UREDNIČKI ODBOR

Branka BOBAN, Zagreb, Mirjana GROSS, Zagreb, Josip LUČIĆ, Zagreb, Marijan MATICKA, Zagreb, Ivan OČAK, Zagreb, Tomislav RAUKAR, Zagreb, Petar STRČIĆ, Zagreb

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK

Josip LUČIĆ, Zagreb

Adresa uredništva: Filozofski fakultet Zagreb — Humanističke i društvene znanosti, Zagreb, Krčka 1

Časopis izlazi jednom godišnje

Cijena ovog broja iznosi 4.000 din

Izdavanje časopisa sufinancira Samoupravna interesna zajednica za znanstveni rad SR Hrvatske - VII.

Rješenjem Republičkog komiteta za prosvjetu, kulturu, fizičku i tehničku kulturu SR Hrvatske br. 6859/1 od 5. X. 1982. časopis »Radovi« oslobođen je plaćanja poreza na promet proizvoda.

Časopis je registriran u Republičkom komitetu za informacije SR Hrvatske pod br. UP-547/2 — 84 — 1984.

R A D O V I 2 1

Za izdavača
dr. Nikša Stančić

Tehnički urednik
Franjo Čuješ

SURADNICI U OVOM BROJU

AGIČIĆ DAMIR, prof. Davor

ANTOLJAK dr. STJEPAN, Zajčeva 15, Zagreb

BERTOŠA SLAVEN, student, Filozofski fakultet, Zagreb

BUDAK mr. NEVEN, Filozofski fakultet, Zagreb

ČORALIĆ LOVORKA, student Filozofski fakultet, Zagreb

JELIĆ-BUTIĆ dr. FIKRETA, Institut za radnički pokret, Zagreb

JURIŠIĆ mr. IVAN, Zavod za hrvatsku povijest FF, Zagreb

KARAMAN dr. IGOR, Ružmarinka 5, Zagreb

LUČIĆ dr. JOSIP, Zavod za hrvatsku povijest FF, Zagreb

MATICKA dr. MARIJAN, docent Filozofski fakultet, Zagreb

MIJATOVIĆ ANĐELKO, profesor, Susedgrad, Zagreb

MIROŠEVIĆ mr. FRANKO, Zavod za prosvjetno-pedagošku službu Zagreb

OČAK dr. IVAN, Zavod za hrvatsku povijest FF, Zagreb

PAVLIČEVIĆ dr. DRAGUTIN, Zavod za hrvatsku povijest FF, Zagreb

SEKULIĆ ANTE, prof. Zagreb

VRANJEŠ-ŠOLJAN dr. BOŽENA, Zavod za hrvatsku povijest FF, Zagreb

WOJTISKA HENRYH, Varšava, Poljska

ŽIVKOVIĆ dr. PAVAO, Filozofski fakultet, Zadar
